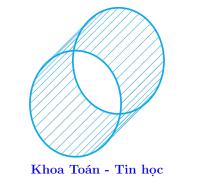
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC TỰ NHIÊN TP.HCM CAO HỌC KHÓA 30

____*___

Fac. of Math. & Computer Science

Bài tập lần 2 MÔ HÌNH HÓA THỐNG KÊ

Giảng viên hướng dẫn: TS. Nguyễn Thị Mộng Ngọc

Nhóm thực hiện: **Nhóm 4**

BẢNG PHÂN CÔNG CÔNG VIỆC

Thành viên	Công việc	Mã số học viên
1. Đặng Khánh Thi	_	
	_	20C29038
	_	
2. Đinh Thị Nữ	_	
	_	20C29013
	_	
3. Lý Phi Long	_	
	_	20C29028
	_	
4. Phan Thị Thùy An		
(Nhóm trưởng)		20C29002
	_	

BÀI 1

- X_1 : áp lực công việc

- X_2 : kỹ năng quản lý

- X_3 : mức độ hài lòng với chức vụ của mình

- Y: mức độ lo lắng (biến phụ thuộc)

Bảng ANOVA:

Nguồn gốc của sự biến thiên	Tổng bình phương	Bậc tự do
Hồi quy trên X_1	981.326	1
Hồi quy trên $X_2 \mid X_1$	190.232	1
Hồi quy trên $X_3 \mid X_1, X_2$	129.431	1
Sai số	442.292	18
Tổng quát	1743.281	21

1. Tính tổng bình phương hồi quy trên X_1, X_2 và X_3 ?

$$SSR = SSR_{X_1} + SSR_{X_2|X_1} + SSR_{X_3|X_1,X_2} = 981.326 + 190.232 + 129.431 = 1299.989$$

2. Xác định tỷ lệ phần trăm sự biến thiên của mức độ lo lắng được giải thích bởi các biến độc lập.

$$R^2 = \frac{SSR}{SST} = \frac{1299.989}{1743.281} = 0.7462876$$

Sự biến thiên của mức độ lo lắng được giải thích bởi các biến độc lập có tỉ lệ phần trăm là 74%.

3. Có thể kết luận rằng trong tất cả ba biến giải thích đều có ảnh hưởng đáng kể đến mức độ lo lắng hay không? Chỉ rõ kiểm định nào được dùng.

Đặt giả thuyết kiểm định:

$$\begin{cases} H_0: \beta_1 = \beta_2 = \beta_3 = 0 \\ H_1: \beta_1 \neq 0 \lor \beta_2 \neq 0 \lor \beta_3 \neq 0 \end{cases}$$

Với giả thuyết trên, không thể kết luận cả ba biến đều ảnh hưởng đáng kể đến mức độ lo lắng, mà chỉ có thể kết luận rằng tồn tại ít nhất một biến có ảnh hưởng đến mức độ lo lắng nếu giả thiết H_0 sai.

Ta tính được kiểm định Fisher cho quan trắc:

$$F_{obs} = \frac{SSR/(p-1)}{SSE/(n-p)} = 17.64882$$

Với mức ý nghĩa $\alpha = 0.05$, tra bảng thống kê Fisher ta được:

$$F_{1-\alpha}(p-1, n-p) = F_{0.95}(3, 18) = 3.609$$

Vì $F_{obs} > F_{0.95}(3, 18)$ nên ta bác bỏ H_0 với mức ý nghĩa 5%.

Vậy tồn tại **ít nhất** một biến có ảnh hưởng đến mức độ lo lắng.

4. Nếu chúng ta chỉ xét biến giải thích X_1 , hãy lập bảng ANOVA?

Khi chỉ xét X_1 , mô hình hồi quy trở thành:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1$$

Vậy tổng sai số của biến giải thích X_1 là:

$$SSE_{X_1} = SST - SSR_{X_1} = 761.955$$

Với số mẫu n=22, ta lập được bảng ANOVA với biến giải thích X_1 như sau:

Biến thiên	SS	DF	MS	Fisher
R_{X_1}	$SSR_{X_1} = 981.326$	1	$SSR_{X_1}/1 = 981.326$	
E_{X_1}	$SSE_{X_1} = 761.955$	n-2=20	$SSE_{X_1}/20 = 38.09775$	$MSR_{X_1}/MSE_{X_1} = 25.75811$
Total	1743.281	n - 1 = 21		

5. Kiểm định giả thuyết sau với mức ý nghĩa 5%

(a)
$$H_0: \beta_1 = 0$$
 cho mô hình $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \epsilon$

Đặt giả thuyết kiểm định:

$$\begin{cases} H_0: \beta_1 = 0 \\ H_1: \beta_1 \neq 0 \end{cases}$$

Thống kê của kiểm định:

$$F = \frac{MSR}{MSE} \sim F_{(1,20)}$$
 khi H_0 đúng,

với $F_{(1,20)}$ là phân phối Fisher có bậc tự do 1 và 20.

Dựa vào bảng ANOVA ở câu 4, ta tính được giá trị thống kê:

$$F_{obs} = \frac{981.326}{38.09775} = 25.7581$$

Với mức ý nghĩa $\alpha = 0.05$, tra bảng thống kê Fisher ta được:

$$F_{1-\alpha}(1, n-2) = F_{0.95}(1, 20) = 4.3512$$

Vì $F_{obs} > F_{0.95}(1,20)$ nên ta bác bỏ H_0 với mức ý nghĩa 5%.

(b) $H_0: \beta_2 = 0$ cho mô hình $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \epsilon$ Đặt giả thuyết kiểm định:

$$\begin{cases} H_0: \beta_2 = 0 \text{ hay } Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \epsilon \\ H_1: \beta_2 \neq 0 \text{ hay } Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \epsilon \end{cases}$$

Thực hiện kiểm định Fisher từng phần, ta có thống kê của kiểm định:

$$F = \frac{\left[SSE(H_0) - SSE(H_1)\right]/r}{SSE(H_1)/(n-p)} \sim F_{(r,n-p)} \text{ khi } H_0 \text{ dúng},$$

trong đó r = 1, n = 22, p = 3.

Trước tiên, ta cần tính $SSE(H_0)$ và $SSE(H_1)$:

$$SSE(H_0)=SST-SSR_{X_1}=761.955, \ (\textrm{đặt là }SSE_{X_1})$$

$$SSE(H_1)=SST-SSR_{X_1}-SSR_{X_2|X_1}=571.723, \ (\textrm{đặt là }SSE_{X_1,X_2})$$

Giá trị thống kê

$$F_{obs} = 6.3219$$

Với mức ý nghĩa $\alpha = 0.05$, tra bảng thống kê Fisher ta được:

$$F_{1-\alpha}(r, n-p) = F_{0.95}(1, 19) = 4.3807$$

Vì $F_{obs} > F_{0.95}(1,19)$ nên ta bác bỏ H_0 với mức ý nghĩa 5%.

(c) $H_0: \beta_3 = 0$ cho mô hình $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \epsilon$ Đặt giả thuyết kiểm định:

$$\begin{cases} H_0: \beta_3 = 0 \text{ hay } Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \epsilon \\ H_1: \beta_3 \neq 0 \text{ hay } Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \epsilon \end{cases}$$

Thực hiện kiểm định Fisher từng phần, ta có thống kê của kiểm định:

$$F = \frac{\left[SSE(H_0) - SSE(H_1)\right]/r}{SSE(H_1)/(n-p)} \sim F_{(r,n-p)} \text{ khi } H_0 \text{ đúng,}$$

trong đó r = 1, n = 22, p = 4.

Trước tiên, ta cần tính $SSE(H_0)$ và $SSE(H_1)$:

$$SSE(H_0) = SST - SSR_{X_1} - SSR_{X_2|X_1} = 571.723,$$
 (đặt là $SSE_{X_1,X_2})$

$$SSE(H_1) = SST - SSR_{X_1} - SSR_{X_2|X_1} - SSR_{X_3|X_1,X_2} = 442.292, \ (\textrm{dặt là } SSE_{X_1,X_2,X_3})$$

Giá trị thống kê

$$F_{obs} = 5.2675$$

Với mức ý nghĩa $\alpha = 0.05$, tra bảng thống kê Fisher ta được:

$$F_{1-\alpha}(r, n-p) = F_{0.95}(1, 18) = 4.4138$$

Vì $F_{obs} > F_{0.95}(1, 18)$ nên ta bác bỏ H_0 với mức ý nghĩa 5%.

6. Xác định hệ số xác định cho mỗi mô hình trong câu 5.

Mô hình 1: $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \epsilon$ có hệ số xác định là

$$R_1^2 = 1 - \frac{SSE_{X_1}}{SST} = 0.5629$$

Mô hình 2: $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \epsilon$ có hệ số xác định là

$$R_2^2 = 1 - \frac{SSE_{X_1, X_2}}{SST} = 0.6720$$

Mô hình 3: $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \epsilon$ có hệ số xác định là

$$R_3^2 = 1 - \frac{SSE_{X_1, X_2, X_3}}{SST} = 0.7463$$

7. Trong các mô hình trên, mô hình nào thích hợp nhất để giải thích sự biến động mức độ lo lắng của các giám đốc ?

Để so sánh độ thích hợp của các mô hình, ta cần so sánh các hệ số xác định hiệu chỉnh theo công thức:

$$R_{adj}^2 = 1 - \frac{SSE/(n-p)}{SST/(n-1)}$$
 với $n = 22$

Mô hình 1: với p = 2 ta có

$$R_{adj_1}^2 = 1 - \frac{SSE_{X_1}/20}{SST/21} = 0.5411$$

Mô hình 2: với p = 3 ta có

$$R_{adj_2}^2 = 1 - \frac{SSE_{X_1, X_2}/19}{SST/21} = 0.6375$$

Mô hình 3: với p = 4 ta có

$$R_{adj_3}^2 = 1 - \frac{SSE_{X_1, X_2, X_3}/18}{SST/21} = 0.7040$$

Dựa vào các giá trị R^2 hiệu chỉnh vừa tính, có thể kết luận **mô hình 3** là mô hình thích hợp nhất để giải thích sự biến động mức độ lo lắng của các giám đốc.

BÀI 2

- Y : mức độ bền dẻo của nhựa
- X_1 : độ dày của vật liệu
- X_2 : mật độ của vật liệu

1. Tìm 2 phương trình đường thẳng hồi quy và 1 phương trình siêu phẳng (nếu có) ?

Ta xây dựng các mô hình hồi quy như sau:

Mô hình 1:
$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \epsilon$$

Mô hình đường thẳng hồi quy tương ứng: $Y = \hat{\beta_0} + \hat{\beta_1} X_1$

```
> Y1<-lm(Y~X1)
> summary(Y1)
Call:
lm(formula = Y \sim X1)
Residuals:
  Min
          1Q Median
                         3Q
-8.266 -4.887 -1.208 3.232 10.770
Coefficients:
            Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
                          4.383 0.804 0.440237
(Intercept)
               3.523
X1
               6.036
                          1.279
                                  4.721 0.000816 ***
Signif. codes: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' '1
Residual standard error: 6.633 on 10 degrees of freedom
                               Adjusted R-squared: 0.6593
Multiple R-squared: 0.6903,
F-statistic: 22.29 on 1 and 10 DF, p-value: 0.0008155
```

Dựa vào kết quả của phần mềm R, ta có $\hat{\beta}_0 = 3.523$ và $\hat{\beta}_1 = 6.036$, do đó ta có phương trình đường thẳng hồi quy theo độ dày của vật liệu (X_1) là:

$$Y = \hat{\beta_0} + \hat{\beta_1} X_1 = 3.523 + 6.036 X_1$$

Mô hình 2: $Y = \beta_0 + \beta_2 X_2 + \epsilon$

Mô hình đường thẳng hồi quy tương ứng: $Y = \hat{\beta_0} + \hat{\beta_2} X_2$

```
> Y2 < -1m(Y \sim X2)
> summary(Y2)
lm(formula = Y \sim X2)
Residuals:
             1Q Median
                              3Q
    Min
-15.1923 -5.1780 -0.2298
                            6.1123 12.3077
Coefficients:
           Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
(Intercept)
           -36.373 20.489 -1.775
                         6.069 2.878
                                         0.0164 *
Signif. codes: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' '1
Residual standard error: 8.815 on 10 degrees of freedom
Multiple R-squared: 0.453,
                               Adjusted R-squared:
F-statistic: 8.282 on 1 and 10 DF, p-value: 0.01645
```

Dựa vào kết quả của phần mềm R, ta có $\hat{\beta}_0 = -36.373$ và $\hat{\beta}_2 = 17.464$, do đó ta có phương trình đường thẳng hồi quy theo mật độ của vật liệu (X_2) là:

$$Y = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_2 X_2 = -36.373 + 17.464 X_2$$

Mô hình 3: $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \epsilon$

Mô hình mặt phẳng hồi quy tương ứng: $Y = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 X_1 + \hat{\beta}_2 X_2$

```
> #phuong trinh sieu phang hoi quy
> Y3<-lm(Y~X1+X2)
> summary(Y3)
lm(formula = Y \sim X1 + X2)
Residuals:
   Min
            1Q Median
                             3Q
-6.897 -2.135 -1.126 1.714 10.122
Coefficients:
              Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
              -30.081 11.455 -2.626 0.027542 * 4.905 1.014 4.838 0.000923 ***
(Intercept)
Χ2
                              3.621
                                      3.058 0.013617 *
                11.072
Signif. codes: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' '1
Residual standard error: 4.897 on 9 degrees of freedom
Multiple R-squared: 0.8481, Adjusted R-squared: F-statistic: 25.12 on 2 and 9 DF, p-value: 0.0002075
```

Dựa vào kết quả của phần mềm R, ta có $\hat{\beta}_0 = -30.081$, $\hat{\beta}_1 = 4.905$ và $\hat{\beta}_2 = 11.072$, do đó ta có phương trình mặt phẳng hồi quy theo độ dày của vật liệu (X_1) và mật độ của vật liệu (X_2) là:

$$Y = \hat{\beta_0} + \hat{\beta_1}X_1 + \hat{\beta_2}X_2 = -30.081 + 4.905X_1 + 11.072X_2$$

2. Xác định tỷ lệ phần trăm sự biến thiên của biến phụ thuộc cho từng mô hình có thể có trên.

Mô hình 1: Dựa vào kết quả mô hình 1, hệ số xác định $R^2 = 0.6903$ cho biết có 69.03% sự thay đổi của mức độ bền dẻo của nhựa được giải thích bởi độ dày của vật liệu (X_1) . **Mô hình 2:** Dựa vào kết quả mô hình 2, hệ số xác định $R^2 = 0.453$ cho biết có 45.3% sự thay đổi của mức độ bền dẻo của nhựa được giải thích bởi mật độ của vật liệu (X_2) . **Mô hình 3:** Dựa vào kết quả mô hình 3, hệ số xác định $R^2 = 0.8481$ cho biết có 84.81% sự thay đổi của mức độ bền dẻo của nhựa được giải thích bởi hai yếu tố là độ dày vật liệ (X_1) và mật độ của vật liệu (X_2) .

3. Nếu chúng ta chỉ quan tâm đến cả 2 biến giải thích, hãy lập bảng ANOVA?

4. Kiểm định giả thuyết sau với mức ý nghĩa 5%

$$H_0: \beta_1 = \beta_2 = 0$$

- 5. Xác định khoảng tin cậy với mức ý nghĩa 5% cho β_1 trong trường hợp mô hình chỉ có biến độc lập là độ dày của vật liệu (X_1) .
- 6. Với khoảng tin cậy vừa tìm được ở câu 5, chúng ta có thể khẳng địng rằng hồi quy tuyến tính là có ý nghĩa giữa mức độ bền dẻo của nhựa và độ dày của vật liệu và mật độ của vật liệu không? Chứng minh điều khẳng định của bạn.

BÀI 3

- 1. Viết các mô hình tuyến tính với 2 biến độc lập (có thể).
 - Mô hình với hai biến x_1, x_2

$$y = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 \tag{1}$$

• Mô hình với hai biến x_1, x_3

$$y = \beta_0' + \beta_1' x_1 + \beta_3' x_3 \tag{2}$$

• Mô hình với hai biến x_2, x_3

$$y = \beta_0'' + \beta_2'' x_2 + \beta_3'' x_3 \tag{3}$$

- 2. Ước lượng các hệ số hồi quy trong từng mô hình tuyến tính ở câu 1.
 - Mô hình 1

Hình 1: Thông số mô hình 1

Hệ số hồi quy:

$$\beta_0 = 25.84214, \beta_1 = 0.7148959, \beta_2 = -0.3281129$$

```
Call:
lm(formula = y ~ x1 + x3)
Residuals:
               1Q Median
    Min
                                          Max
-4.9693 -1.4752
                   0.6351
                             1.8588
Coefficients:
              Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
(Intercept)
               8.60924
                            7.28437
                                       1.182
                                                 0.0238 *
               0.92721
                            0.35378
                                       2.621
x1
х3
               0.02324
                            0.05505
                                       0.422
                                                 0.6811
Signif. codes: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1
Residual standard error: 3.126 on 11 degrees of freedom Multiple R-squared: 0.5263, Adjusted R-squared: 0.4
                                                              0.4402
F-statistic: 6.111 on 2 and 11 DF, p-value: 0.01641
```

Hình 2: Thông số mô hình 2

• Mô hình 2

Hệ số hồi quy:

$$\beta_0' = 8.609241, \beta_1' = 0.9272087, \beta_3' = 0.02323681$$

• Mô hình 3

```
lm(formula = y \sim x2 + x3)
Residuals:
  Min
           1Q Median
-5.533 -1.621 -1.013
                      2.075
Coefficients:
            Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
                       14.58671
                                           0.0508
(Intercept) 31.97642
                                  2.192
                        0.19298
            -0.45390
                                  -2.352
                                           0.0383 *
x2
х3
                        0.05941
             0.01996
                                   0.336
                                           0.7432
Signif. codes: 0 '*** 0.001 '** 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1
Residual standard error: 3.249 on 11 degrees of freedom
Multiple R-squared: 0.488,
                                Adjusted R-squared: 0.3949
F-statistic: 5.243 on 2 and 11 DF, p-value: 0.02517
```

Hình 3: Thông số mô hình 3

Hệ số hồi quy:

$$\beta_0'' = 31.97642, \beta_2'' = -0.4538954, \beta_3'' = 0.01996295$$

- 3. Với độ tin cậy 95%, tìm khoảng tin cậy cho các tham số trong mô hình với 2 biến độc lập x_1 và x_2 .
- 4. Xác định hệ số xác định cho mỗi mô hình trong câu 1.
 - Mô hình 1 có bảng ANOVA:

Hình 4: Bảng ANOVA của mô hình 1

Hệ số xác định:

$$R^2 = \frac{SSR}{SST} = 0.6875395$$

• Mô hình 2 có bảng ANOVA:

Hình 5: Bảng ANOVA của mô hình 2

Hệ số xác định:

$$R'^2 = \frac{SSR}{SST} = 0.5263211$$

• Mô hình 3 có bảng ANOVA:

Hệ số xác định:

$$R''^2 = \frac{SSR}{SST} = 0.4880253$$

Hình 6: Bảng ANOVA của mô hình 3

5. Trong các mô hình trên, mô hình nào thích hợp nhất để giải thích sự biến thiên của Y?

Với kết quả từ câu 4, ta có được thứ tự tăng dần các hệ số xác định từ các mô hình của Y là

$$R''^2 < R'^2 < R^2$$

Vậy với hệ số R^2 cao nhất thì mô hình hai biến độc lập x_1, x_2 là phù hợp nhất để giải thích sự biến thiên của Y.

6. Viết mô hình tuyến tính dưới dạng ma trận với số biến độc lập nhiều nhất có thể, và xác định kích thước của ma trận.

$$\mathbf{Y}_{14\times 1} = \mathbf{X}_{14\times 4}\beta_{4\times 1} + \epsilon_{14\times 1}$$

$$Y_{14\times 1} = \begin{bmatrix} y_1 \\ \vdots \\ y_{14} \end{bmatrix}; X_{14\times 4} = \begin{bmatrix} 1 & x_{1,1} & x_{1,2} & x_{1,3} \\ 1 & \vdots & \vdots & \vdots \\ 1 & x_{14,1} & x_{14,2} & x_{14,3} \end{bmatrix}; \beta_{4\times 1} = \begin{bmatrix} \beta_0 \\ \vdots \\ \beta_3 \end{bmatrix}; \varepsilon_{14\times 1} = \begin{bmatrix} \varepsilon_1 \\ \vdots \\ \varepsilon_{14} \end{bmatrix}$$

7. Ước lượng các hệ số hồi quy trong mô hình tuyến tính ở câu 6.

Viết lại mô hình: $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \epsilon$

```
> Y3 < -1m(Y \sim X1 + X2 + X3)
> summary(Y3)
Call:
lm(formula = Y \sim X1 + X2 + X3)
Residuals:
    Min
             1Q
                 Median
                              3Q
-3.6973 -1.1259
                 0.1907
                          1.4846
                                  4.4880
Coefficients:
            Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
(Intercept) 32.89132
                        11.66331
                                   2.820
             0.80190
                         0.29844
                                   2.687
                                            0.0228 *
                                  -2.436
X2
            -0.38136
                         0.15658
                                            0.0351
X3
            -0.03713
                         0.05202
                                 -0.714
                                            0.4917
Signif. codes: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' '1
Residual standard error: 2.597 on 10 degrees of freedom
Multiple R-squared: 0.7027,
                                Adjusted R-squared:
F-statistic: 7.878 on 3 and 10 DF, p-value: 0.005452
```

Dựa vào kết quả mô hình, ta có các hệ số hồi quy:

$$\hat{\beta}_0 = 32.89132, \hat{\beta}_1 = 0.8019, \hat{\beta}_2 = -0.38136, \hat{\beta}_3 = -0.03713$$

- 8. Trong mô hình tuyến tính ở câu 6, tính ước lượng của $\mathbb{V}(\epsilon)$ và $\mathbb{V}(\hat{\beta})$.
- 9. Với độ tin cậy 95%, tìm khoảng tin cậy cho $\mathbb{V}(\epsilon)$.
- 10. Khi thêm 2 biến độc lập x_3 và x_2 vào mô hình chỉ với 1 biến độc lập x_1 thì làm cho chất lượng ước lượng cao hơn không?